

TEXT NATALIE A. ROLLKO
FOTO NATALIE A. ROLLKO,
ARCHIV SANY

SANY

Dvojí život s graffiti

Ať už přes den pracuje kdekoli, v noci nazuje tenisky, vezme tašku se spreji, a když selže systém, jak říká, její dílo se objeví na vagonu vlaku nebo metra. Jinou možností je, že ji při malování zmlátí policie. Třicetiletá graffiti writerka SANY má dvojí identitu. Přestože tu druhou, ilegální, maskuje kuklou, natočila o ní dokument. Tuší, že po premiéře ji čekají pořádné trable.

SANY si svou identitu chrání v maskách a černých kuklách. Ze začátku si je dělala sama, dnes je kupuje.

P

rožíváte největší masakr svého třicetiletého života, jak sama říkáte. Co se děje?

Téměř vůbec nespím. Dokončujeme dlouho rozpracovaný film *GIRL POWER*. Co bylo jenom mé, intimní, se najednou dostává ven. Graffiti writer obvykle žije dva životy, které většinou nepropojuje. Teď se můj druhý, skrytý život stává veřejným. Je pro mě velmi náročné vypořádat se s touto skutečností a vysvětlit lidem svou druhou identitu, o níž nevěděli.

Myšlenka natočit film o ženách v graffiti komunitě se zrodila více než před sedmi lety, co bylo prvním impulsem?

Když jsem se rozhodla filmovat, byla jsem jedinou holkou, která se tehdy v Praze aktivně věnovala graffiti. Maluju už patnáct let. Když jsem začínala, kluci proškrtávali mé tagy s odkazem „Vrať se do kuchyně!“ nebo říkali, že graffiti není pro holky. Nevzdala jsem se, a když jsem byla starší, přestaly mě jejich nářky trápit. Začala jsem cestovat po světě a hledat holky, které dělají to, co já. Bylo to na přelomu let 2006 a 2007. Tehdy ještě nebyl rozšířený Instagram ani Facebook, neexistovaly weby, které je teď možné vytvořit za pět minut, YouTube začínal. Ty holky nebyly vidět. Chtěla jsem je podpořit a dát jim možnost vyjádřit se. Původně jsem nezamýšlela, že ve filmu budu účinkovat i já. Jak jsme natáčeli a cestovali, postupně jsem získávala větší rozhled a zjistila jsem, že v každém státě vnímají graffiti jinak – v závislosti na místní historii, kultuře a tradicích. Pochopila jsem, že není reálné postavit film na jednotné myšlence o graffiti, která by propojovala svět. Byla to hrozně těžká práce, pořád se něco měnilo. Navíc jsme měli problémy s natáčením.

Jaké problémy, co vám komplikovalo natáčení?

Film je o ilegální činnosti, o graffiti, které většina lidí nenávidí, nebylo snadné sehnat na něj peníze. Pořád jsme bojovali s obtížemi – někdo nás chtěl udat nebo nám ukradli techniku za statisíce. Jenže jsme nemohli jít na policii ani do pojišťovny, protože v době krádeže jsme malovali metro, tedy páchali trestný čin. Nakonec nám i tahle zkušenost při tvorbě filmu pomohla; ukazujeme graffiti takové, jaké opravdu je – ne lepší nebo horší. Mnoho lidí očekává odpovědi na otázky typu: Proč ničíš cizí majetek? Ale z filmu se je nikdy nedozvědí, protože každý má hranice – co se ještě smí a co už ne – jinde. A stejně, tohle obhájit nejde. Ani sám writer mnohdy neví, proč graffiti dělá. V tvorbě nachází vnitřní uspokojení, stejně jako člověk, který hraje na hudební nástroj nebo sportuje. Za sedm let natáčení jsme získali sto deset hodin filmového materiálu a tuto pestrou koláž jsme sestříhali do devadesátiminutového snímku.

K tvorbě graffiti nebo k natáčení filmu potřebujete dávku talentu, jistě se neméně hodí i znalost řemesla. Říkala jste, že malujete už patnáct let, máte výtvarné vzdělání?

Navštěvovala jsem střední výtvarnou školu, kde jsem právě kvůli graffiti měla problémy. Doporučili mi odejít, a tak jsem dostudovala na obchodní akademii. Umění však máme v rodině.

Co malujete? Mají vaše graffiti konkrétní poselství? Třeba americký umělec a společenský aktivista Keith Haring tvorbou upozorňoval na aktuální sociální problémy.

Lidi často označují za graffiti i to, co graffiti vlastně není. Graffiti vzniklo na konci šedesátých let, kdy byla Amerika na pokraji bankrotu. Děti z chudinských čtvrtí chtěly být blíže lidem z Manhattanu, a proto na sebe začaly upozorňovat tím, že psaly svá jména a vzkazy na vlaky a vagony metra, které projížděly Manhattanem. Náplní graffiti bylo vždy psaní jména, důležitý byl tvar písma a styl. V osmdesátých letech se právě vlivem Keita Haringa začal šířit streetart.

Jaký je rozdíl mezi graffiti a streetartem?

Mám dva kamarády – jeden na zeď namaloval tag a druhý kočička. Chytili je. Toho, který namaloval kočku, policajti pustili, protože jim obrázek připadal roztomilý. Druhého, jenž tagoval, zavřeli. Přitom oba udělali stejný přečin – dle paragrafu 228 o poškození cizí věci spáchali trestný čin proti majetku. Streetart klade důraz na obrázky a publikum. Jeho tvůrci jsou většinou umělci s ambicí zaujmout širokou veřejnost, vystavovat a třeba i prodávat. Graffiti funguje jako subkultura a ve své podstatě je ilegální. Existuje spousta druhů writerů a každý se snaží mít vlastní styl. Já se v této „hře“ podepisuji jako SANY. Když mám víc času, udělám

označení pro podpis, značka writera

větší koncept a ke jménu například dopíšu, jak se cítím. Mám-li volno, jdu na legální zeď, kde není stres a mám čas udělat propracovanější obrázek.

Do jakého časového limitu se mimo legální zeď obvykle musíte vejít?

Když maluju metro, jsem limitovaná třeba deseti minutami. Ale každý

nováček, nezkušený writer, člověk, který dělá graffiti jen z nudy nebo je to pro něho jen módní vlna

dělá něco jiného a maluje jinak rychle. Graffiti, kterému se věnuji, dělám ilegálně. Beru ho jako sport. Snažím se, abych ho udělala co nejlepší, největší, podle své představy. A pochopitelně tak, aby mě nechytily.

Co se stane, když vás chytanou?

Beru to tak, že jsem prohrála.

Kolikrát vás dopadli? Nedokážete si představit, co všechno se v takové situaci kolem vás a ve vás odehrává.

Kdo se rozhodne dělat ilegální graffiti, při každé akci si uvědomuje, že ho kdykoli může zatknout policie. Mě za patnáct let chytili jednou – za velmi nešikovných okolností. Stalo se to při akci, u níž jsem původně ani neměla být. Byla jsem doma a najednou mi zavolali kámoši, ať přijedu... Zatkli mě a dostala jsem hodně do držky. Jakmile writera chytanou a není mu patnáct, ale téměř třicet, koukají na něho spatra. Proces, který následoval, byl velmi ponižující. Vyšetřovatel mi plival do obličeje, hodně dlouho mě fackoval. Šetření probíhalo ve smyslu: „Za každé „ne“ a „nevím“ ti dám facku, tak si to dobře rozmysli!“ Přesto jsem cítila, že nedokážu přestat. Graffiti je závislost. Mluvím pochopitelně o graffiti na vyšší úrovni. Práví graffiti writeři nemalují v historických centrech. To, co je v nich k vidění, po sobě většinou zanechávají turisté.

Co se dělo po vyšetřování? Dostala jste podmínku, nebo jste zaplatila pokutu?

Konal se soud a maluji dál. Případ je pořád otevřený, proto ho nechci dál rozebírat.

Proč vás přitahuje ilegální graffiti?

Graffiti neznamená někam jít a najednou něco počmárat. Spousta lidí si myslí, že writeři jsou hloupi. Pravda

však je, že k nabourání systému potřebuji peníze, mozek a talent. Graffiti je životní styl a cesta. Je zajímavé sledovat, jak jsou lidé kritičtí, když si někdo přivlastní prostor, ale pokud si ho zaplatí, nikdo se nepozastavuje. Mě se nikdo nikdy neptal, zda chci koukat na všudypřítomné billboardy a reklamy, které jsou častokrát ošklivější a hloupější než graffiti.

Zmínka o penězích, mozku a talentu, jimiž by měl writer disponovat, evokuje akční filmy o speciálních agentech.

Lidem zvenčí to musí znít zvláště, ale jeden sprej stojí stovku. Abychom namalovali něco hezkého, potřebujeme minimálně pět sprejů, takže musíme mít pětistovku. Navíc nám hrozí dva roky ve vězení. Co namalujeme, musíme i vyfotit, je to součást hry. Graffiti má jepičí život. Jakmile svůj výtvar vyfotíme, stane se navždy živý. Když to neuděláme, za dvě hodiny nemusí existovat, protože ho odstraní. Může se také stát, že pomalovaný vagon nakonec vůbec nevyrazí. Kdyby vyjel, byl by to jasný signál, že systém není pod kontrolou. Dneska se pomalované vlaky objevují jen zřídka, většinou na východě, kde na odstranění graffiti nemají peníze.

Graffiti vám dává pocit, že dokážete narušit zavedený řád, systém?

Každý stát a město má jiné systémy i jiné vlaky. Když se nám třeba právě teď, v období, kdy hrozí teroristické útoky, podaří překonat bezpečnostní systém v Madridu nebo v Londýně – máme přehled, jak funguje security, vypneme kamerový systém, dokážeme obejít veškeré zajištění a dvacet minut malujeme na vlak, který pak vyjede mezi lidi –, to je velmi silný pocit. Spousta těžkostí i adrenali-

nu. Pokud se akce povede, pocítíme velkou úlevu a neskutečný přívál endorfinů. Když pak přijedeme domů, normální věci nás jednoduše nebaví.

Vybrala jste si pro ženu stále dost netypický způsob realizace. Jak jste se ke graffiti před patnácti lety dostala?

Vždycky mě bavilo kreslit, a jak jsem říkala, část mé rodiny pochází z uměleckého prostředí. Dost mě ovlivnila jedna zeď, kolem níž jsem projížděla cestou do školy. Byly na ní různé odkazy. Později mi došlo, že jde o jména, která jsem pak registrovala i jinde. Začala jsem uvažovat, kdy a proč je autoři malují, jak vypadají. Myslím, že mě podvědomě přitahoval pocit svobody, jež jsem z jejich činnosti cítila. Rozhodla jsem se, že také začnu psát své jméno. V době, kdy jsem začínala malovat, což bylo po roce 2000, jelo Česko na velké vlně hip hopu. Tehdy to byl underground, vyšla první →

SANY (30)

- **Jedna z mála aktivních graffiti writerek v Česku. Graffiti se věnuje patnáct let. Za tu dobu vystříkala desetitisíce sprejů a procestovala téměř celý svět. Je autorkou, spolurežisérkou a koproducentkou filmu o ženské graffiti komunitě GIRL POWER. Miluje děti a zvířata, chová tři kočky. Spolupracuje s neziskovými organizacemi, snaží se mladým lidem pomáhat najít finance na jejich projekty. Před realizací filmu pracovala jako produkční, organizovala eventy a festivaly. Protože chce zůstat v anonymitě, INTERVIEW neuvádí její civilní jméno, pouze přezdívku SANY.**

WRITER

pisatel, autor graffiti

Obhlídka okolí,
příprava na noční akci.

K vybavení graffiti
writera patří
markery, fixy,
spreje a barvy.
Prodávají se ve
specializovaných
graffiti obchodech.
SANY při jedné
akci vystříká i pět
sprejů.

BOMBING

rychlá akce

Ilegální graffiti na
vagoně vlaku v Praze.

SANY díky graffiti procestovala téměř celý svět,
dnes maluje většinou v zahraničí. Toto ilegální
graffiti na vagoně metra pochází z Bukurešti.

Je potřeba působit nenápadně
a splynout s davem. Bílé graffiti
na černé plátěné tašce si SANY
navrhla sama.

Ilegální graffiti na vagoně
vlaků v Bukurešti.

deska skupiny PSH (*Peneři strýčka Homeboye, pozn. red.*), organizoval se první hip hop kemp. Hip hop tvoří čtyři elementy: rap, graffiti, breakdance a dýdžejing. Mě vždy bavil breakdance, který má ke graffiti blízko. Můj zájem o graffiti byl přirozený. **Pamatujete si na své první graffiti?** S kamarádkou jsme začaly psát crew GIRL POWER. Koupily jsme si spreje v graffiti shopu a šly malovat na sídlištní garáže. Bylo to v roce 2001. Každý writer má svou crew. Jsou v ní lidé se stejnými zájmy, stejným stylem a názorem na graffiti. Kluci nechtěli, abychom byly členkami jejich crew, tak jsme vymyslely GIRL POWER jako jasný vzkaz.

Proč kluci neakceptují dívčí či ženskou graffiti komunitu?

Není to tak všude a dnes už ani v České republice. Myslím, že po éře komunismu tady nebyly holky tak emancipované, podobně v Americe v šedesátých letech, kdy graffiti, a tedy i ženské graffiti začínalo. Některé writerky prošly podobnými zkušenostmi jako já, jiné nikoli. Záleželo na společnosti, v níž žijí. Malují dlouho a pro komunitu jsem mnoho udělala. Dnes jsem respektovaná. Dokonce za mnou chodí kluci a ukazují mi skici svých holek, které se snaží kreslit, a jsou na ně hrdí.

Těší vás, že se stáváte vzorem pro ostatní?

Mít vzor považuji za nesmírně důležité. Mě od začátku fascinovala Lady

Pink, což byla první žena, která malovala metra v New Yorku. S Lady Pink jsem se potkala, dokonce účinkuje ve filmu.

Ve filmu GIRL POWER účinkují i další graffiti writerky, bylo obtížné navázat s nimi kontakt a získat jejich souhlas s natáčením?

Jako kdybych hledala pašeráky drog. K některým writerkám jsem se dostávala až čtyři roky. Graffiti komunita funguje po e-mailech a je založena na

jsem v Praze zaregistrovala pár dalších holek, které malují na ulici. Věřím, že některé u graffiti vydrží. Většinou začínají tak, že začnou chodit se sprejery a rozhodnou se vyzkoušet si to. Osobně jsem graffiti komunitu nikdy nerozdělovala na holky a kluky. Vášně u obou pohlaví je stejná, dělí nás jenom fyzické dispozice. Je jedno, co děláte a zda jste holka, nebo kluk. Důležité je, abyste si věřili, a to, co děláte, dělali s totálním nasazením.

CREW

skupina lidí, kteří spolu chodí malovat, vystupují společně a podepisují se stejným způsobem, mají i většinou stejný styl a názory na graffiti

osobních kontaktech. Když přijede třeba writer ze Španělska do Prahy, předpokládá, že ovládáme systém, v němž žijeme, a že mu pomůžeme uskutečnit jeho akci. Pochopitelně to platí i opačně. Všechno je založeno na důvěře a ta chce čas. Některé writerky mému projektu zpočátku nevěřily, jiné mi odepsaly až po dlouhé době. Postupně jsem si však důvěru získala. I proto, že lidé na mezinárodní scéně už mě znají.

Funguje v Česku ženská graffiti komunita?

Vlaky a metra dělá ještě jedna writerka z Brna. V posledních dvou letech

Na úplnou rovnoprávnost mezi muži a ženami, byť jde o alternativní scénu, se mi moc věřit nechce. Co musí ženská writerka zvládnout?

Jako žena musím vždy víc bojovat, být velmi dobrá, úspěšná, aby mě brali skutečně vážně. Po světě běhá tisíce writerů tvořících v klíčových skupinách, mnozí z nich nejsou dobří, ale přátelé nejsou k sobě tak kritičtí. Škola, kterou jsem si prošla, mě hodně posunula. Když jsem začínala, každý řešil, proč malují, jak malují, kdy skončím. Od kluků jsem slyšela a cítila neustálou kritiku, jež mě nu-

SANY si své akce
vždy předem
pečlivě připravuje.

la jsem, že by nesouhlasili s tím, co dělám, proto jsem jim o své druhé identitě nikdy neřekla. Nebyla jsem problémové dítě, nepila jsem, nebrala drogy, nechodila na diskotéky, vystudovala jsem vysokou školu. Neměla jsem důvod říct jim, že dělám něco nezákonného, nechtěla jsem jim brát pohled, jakým mě viděli, a nechtěla jsem je ohrozit ani kariérou. Vím, jak dokážou být lidi hrubí a zlí, mohli by moje rodiče napadnout, že mě špatně vychováli, což není pravda. Myslím, že když se o mé druhé identitě mí rodiče dozvědí, bude to pro ně velká rána. Najednou budou vědět o okolnostech, které netušili a s nimiž se nelze chlubit. Navíc ve filmu jsou použity rodinné záběry – rodiče jsou na nich vidět – bez jejich vědomí. Je to vůči nim možná sobecké a upřímně mě to mrzí. Musím zvolit cestu, jak jim →

tila nad sebou pořád přemýšlet. S takovou zpětnou vazbu, byť drsnou, je možné se pořád zlepšovat. Jak je vidět, všechno zlé je nakonec k něčemu dobré. Natočila jsem dokument, který jde do kin. Z této komunity to zatím nikdo nedokázal.

Rodiče o vašem druhém životě nevědí. Bojíte se přiznání, coming outu, který s filmem přijde? Jaká bude jejich reakce?

Opravdu nevím. Rodiče jsem vždy velmi respektovala. Dali mi všechno. Nechtěla jsem jim ublížit. Cíti-

▼ PLACENA INZERCE

JEDINEČNÁ NABÍDKA PRO TY, KTEŘÍ NEZAPOMNĚLI ČÍST

Roční předplatné
magazínu INTERVIEW ~~420,-~~

Roční předplatné
časopisu INSTINKT ~~969,-~~

Oficiální knižní box
legendární skupiny Queen
včetně unikátních fotografií.

~~990,-~~

Jen za **1090 Kč**

Objednávky na 222 994 111
nebo na shop.tyden.cz

všechno vysvětlit, doufám, že mě pochopí a že mi odpustí.

Co si od projektu slibujete?

Nechci, aby kvůli filmu někdo začal žít stylem graffiti. Ten musí mít člověk v sobě. Před týdnem jsem byla na Slovensku. V minus patnácti jsem s chřípkou čekala v příkopě, abych mohla malovat vlak. Mohla jsem odejít do hotelu a lehnout si, ale nedokázala jsem to. Nebyla to ideální situace, ale nechtěla jsem se vzdát. Nakonec jsem malovala na vlak, v němž seděl strojvedoucí, barvou studenou jako led. V jednom okamžiku jsem myslela, že mi bolestí upadnou všechny prsty. Tohle přece není věc, kterou by chtěl někdo normálně dělat! Sama jsem si v tu chvíli říkala: Ty jo, co tady vlastně zas děláš!?

Odhalí film vaši identitu zcela? Není tím pádem GIRL POWER pomyslnou symbolickou rozlučkou s graffiti?

Ve filmu se dozvíte spoustu okolností z mého života, ale moje osobní identita zůstává skryta. Graffiti je moje vášeň a moje závislost. Doprovází mě od doby, kdy jsem začala víc vnímat svět i sebe samu. Myslím, že teď maluji mnohem víc než kdykoli předtím. Rozhodně nejde o aktivitu, s níž bych se někdy chtěla rozloučit. Vlastně ani nemám jiné kamarády než writery. Zažila jsem s nimi nejzajímavější ži-

votní okamžiky a procestovala svět. Dovolenu si neumím představit jinak, než jak ji trávím – sledováním graffiti v ulicích, hledáním jmen, která znám nebo obdivuji, a samozřejmě malováním. Ve svém volném čase prohlížím různé weby o vlacích. Jsem fanatik. Kdybych se rozhodla mít rodinu, přešla bych z ilegálu na legální zeď. Měla bych zodpovědnost za život někoho dalšího, bylo by hloupé platit právníky na úkor vlastního dítěte. Neplánuji dělat s graffiti něco víc. Nedokázala bych prodávat v galeriích a nedokážu si představit, že bych ho povýšila na svou práci. Graffiti je mé hobby a chci, aby jím i zůstalo. Zním writery, kterým je šedesát a pořád malují. I v GIRL POWER vystupuje spousta holek, jež zažily, co chtěly, nyní jsou starší, narodily se jim děti a graffiti se věnují i nadále, ale jen legálně. To je přirozené.

Dokážete si udržet anonymitu, když s filmem chytáte road tour po České republice? Slyšela jsem, že premiéra včetně after party proběhne v maskách.

To je to poslední, co teď řešíme. Ale chtěli bychom, aby masky měli všichni včetně barmanů a security. Nejenže bude legrace, ale na film se sjíždí početná komunita z celé Evropy, a tak nám to připadá logické. ■

MEZI ČTYŘMA OČIMA

Vždy mě přitahovali lidé, kteří se vymykají průměru. SANY jsem zastihla v době, kdy dny i noci trávil finálními úpravami svého filmu. Je zajímavé setkat se s člověkem, který se skutečně pohybuje na hraně. Působí jako silná, odvážná a citlivá žena, která dobře ví, co dělá. Věřím, že jí film GIRL POWER, na kterém pracovala dlouhých sedm let, přinese to, co od něj očekává.

Nový e-shop knihy.tyden.cz

Vyberte si ze široké nabídky knižních novinek, klasiky, dětských knih, učebnic a audioknih.

KNIHY.TYDEN.CZ

Méne starostí s nákupem, více času na čtení